

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 1
Rotel 11

DOM
2020-08-24
Jönköping

Mål nr
FT 3960-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Örebro tingsrätts dom 2019-11-14 i mål FT 4411-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Örebro kommun, 212000-1967
Box 30000
701 35 Örebro

Ombud: Gustav Grek
Örebro kommun, enhet juridik
Box 30000
701 35 Örebro

Motpart

HAMPUS Carl-Mikael Djerf, 20040916-5370
Tybblegatan 80
702 19 Örebro

Ombud: Stellan Gärde
Björngårdsgatan 14 A
118 52 Stockholm

SAKEN

Diskrimineringsersättning m.m.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten, som avslår Hampus Djerfs yrkande om att de uppgifter som refereras på s. 3 i hovrättens dom ska avvisas, ändrar tingsrättens domslut på så sätt att hovrätten

- avslår Hampus Djerfs talan,
- befriar Örebro kommun från skyldigheten att ersätta Hampus Djerf för hans rättegångskostnader vid tingsrätten, och
- beslutar att Hampus Djerf ska ersätta Örebro kommun för dess rättegångskostnader vid tingsrätten med 2 290 kr, varav 1 500 kr avser ombudsarvode.

Dok.Id 326575

Postadress
Box 2223
550 02 Jönköping

Besöksadress
Hovrättsgränd 4

Telefon
036-15 69 00
E-post: gota.hovratt@dom.se
www.gotahovratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

YRKANDEN M.M. I HOVRÄTTEN

Örebro kommun har yrkat att hovrätten ska avslå Hampus Djerfs talan och befria kommunen från skyldigheten att ersätta Hampus Djerfs rättegångskostnader vid tingsrätten och förplikta Hampus Djerf att ersätta kommunen för dess rättegångskostnader vid tingsrätten.

Hampus Djerf har motsatt sig att tingsrättens dom ändras och yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

Hovrätten har avgjort målet utan huvudförhandling.

PARTERNAS TALAN OCH UTREDNING I HOVRÄTTEN

Det kan inledningsvis konstateras att det på två ställen i tingsrättens dom (s. 2) angetts fel årtal. Det var 2017 – inte 2018 – som Hampus Djerf gick i sjätte klass i Sörbyskolan i Örebro och det var under perioden 2 mars – 18 maj 2017 som de nationella proven i svenska genomfördes.

Parterna har i hovrätten åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på huvudsakligen samma sätt som vid tingsrätten.

Hampus Djerf har i hovrätten även åberopat artikel 5 i FN:s konvention om förbud mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning och artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (jfr sista stycket s. 6 i tingsrättens dom) samt likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen (2017:725).

Hampus Djerf har i anslutning till att han redovisat sina grunder i hovrätten fört en argumentering om betydelsen av normhierarkin för målet (se hovrättens aktbilaga 6 s. 5–6). Hampus Djerf har framhållit att domstolen har även att ta hänsyn till kommunens skyldighet att tillämpa normprövning enligt 12 kap. 10 § regeringsformen, vilket innebär att om en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning, så ska föreskriften inte tillämpas.

Hampus Djerf har pekat på att det finns bestämmelser om de nationella proven i skollagen, skolförordningen (2011:185) och Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2013:19). Hampus Djerf har framhållit att den lärarinformation som skickas med proven och som kommunen har åberopat saknar författningsstatus och ska inte tillmätas rättsligt bindande verkan. Hampus Djerf har också åberopat att i Skolverkets föreskrifter SKOLFS 2013:19 angavs i 17 § följande: ”för en elev med en funktionsnedsättning, som inte är av tillfällig natur, kan en anpassning av provets genomförande göras. I lärarinformationen för ett prov ges exempel på hur genomförandet kan anpassas. Rektorn beslutar om anpassning av ett provs genomförande för en särskild elev”. I 19 § angavs att ”Eleverna ska genomföra ett prov på det sätt som anges i lärarinformationen för provet.”

Örebro kommun har anfört att 3 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207) inte är tillämplig, eftersom den trädde i kraft den 1 april 2018.

Parterna har åberopat samma bevisning i hovrätten som vid tingsrätten. Hovrätten har tagit del av bild- och ljudupptagningarna av förhören som hölls vid tingsrätten med Lena Lind och Birgitta Johansson samt det videoinspelade förhöret med Hampus Djerf.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Frågan om avvisning av ny omständighet/bevisning

Hampus Djerf har yrkat att hovrätten ska avvisa nedan refererade uppgifter, som Örebro kommun åberopat i hovrätten. Hampus Djerf har gjort gällande att uppgifterna/texten utgör nya omständigheter eller ny bevisning i hovrätten.

Texterna har följande lydelse.

Att genomföra nationella prov med elever i läs- och skrivsvårigheter:
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/nationella-prov-i-grundskolan/anpassa-prov-i-grundskolan>

Där anges följande: ”Skolverket använder sig av den definition av läsning som kallas The Simple View of Reading. I den beskrivs läsning som en produkt av två faktorer: avkodning och förståelse, som båda är nödvändiga (Läsning = Avkodning x Förståelse). För att kunna läsa behövs alltså både förmågan att avkoda skriftspråk och förmågan att förstå det skriftspråkliga innehållet. När styrdokumentet använder begreppet läsning och vid och bedömning av läsning är alltså vare sig avkodningsfaktorn eller förståelsefaktorn möjliga att helt bortse från. Skolverket utgår bland annat från Vetenskapsrådets rapport: Kunskapsöversikt om läs- och skrivundervisning för yngre elever (2015). I kunskapsöversikten är avkodning preciserat till ordavkodning, vilket betyder att det ingår i läsning att kunna koppla samman grafem-fonem (symbol-ljud).”

Örebro kommun har motsatt sig att de refererade uppgifterna avvisas och gjort gällande att uppgifterna varken utgör nya omständigheter eller ny bevisning i hovrätten.

Hovrätten konstaterar att de refererade uppgifterna utgör en konkretisering av den rättsliga argumenteringen som Örebro kommun fört vid tingsrätten. Hovrätten anser inte att uppgifterna utgör nya omständigheter. Texten utgör inte heller ny bevisning. Hampus Djerfs yrkande om avvisning ska därför avslås.

Indirekt diskriminering

I tingsrättens dom har det på sidan 10 och sidan 11 styckena 1–3 redovisats de delfrågor som rätten har att ta ställning till och innehållet i de för bedömningen mest väsentliga bestämmelserna. Hovrätten hänvisar till denna redovisning.

Hovrätten har inledningsvis att ta ställning till om kommunen har diskriminerat Hampus Djerf genom att inte tillåta honom att använda sina ordinarie hjälpmedel som han har på grund av sin dyslexi när han genomförde delprov B1 och B2 i de nationella proven i svenska för årskurs 6. Hovrätten måste också ta ställning till om kommunen har diskriminerat Hampus Djerf genom att delprov B1 och B2 inte var betygsgrundande för honom. Hampus Djerf har gjort gällande att den ordning kommunen tillämpat för de

nationella proven inte har haft ett berättigat syfte och inte har varit lämpligt och nödvändigt för att uppnå syftet.

Hovrätten finner, lika med tingsrätten, att Hampus Djerf har missgynnats av den ordning som Örebro kommun tillämpat vid delproven B1 och B2, då han inte tilläts använda sina ordinarie hjälpmedel (se tingsrättens dom s. 11 stycke 4). Det framgår att Hampus Djerf har känt sig kränkt av att han inte fick använda sina vanliga hjälpmedel och nedtryckt av att inte få betyg. Förfarandet har generellt missgynnat dyslektiker jämfört med elever utan motsvarande funktionshinder. Frågan är därmed, som tingsrätten angett, om den ordning som kommunen tillämpat hade ett berättigat syfte och att de medel som användes var lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet (jfr 1 kap. 4 § 2 diskrimineringslagen). Det är kommunen som måste visa att diskriminering inte förekommit (se 6 kap. 3 § diskrimineringslagen).

Örebro kommun har hänvisat till den lärarinformation som skickades med de nationella proven till skolorna. Lärarinformationen avsåg bland annat anpassningar för elever med funktionsnedsättning. Av anvisningarna framgår att häftet med texter inte finns inläst för avlyssning då delprov B1 och B2 prövar elevens förmåga att avkoda och förstå i enlighet med kunskapskravet och att texterna och uppgifterna inte ska läsas upp för eleven. Det framgår vidare att anpassning av prov bör föregås av en omsorgsfull analys med hänsyn tagen till vad provet prövar och elevens förutsättningar samt att det är viktigt att skolan genomför anpassningen så att provet fortfarande prövar de förmågor och kunskaper som respektive delprov avser att pröva.

Örebro kommun har vidare framhållit att den anpassning i form av att texten lästs upp för Hampus Djerf som kommunen gjorde var överenskommen med Hampus och hans vårdnadshavare utifrån att det var det hjälpmedel som Hampus var mest van vid och dessutom själv önskade att använda vid provet. Han föredrog detta hjälpmedel framför talsyntes. Att proven till följd av denna anpassning inte skulle bli betygsgrundande informerade skolan Hampus och hans vårdnadshavare om. Ett alternativ var att låta Hampus slippa göra provet. Skolan ansåg dock, i samråd med Hampus och hans vårdnadshavare, att det fanns ett värde att han gjorde provet. Detta för att inkludera honom och minska risken för negativ särbehandling.

Hovrätten konstaterar, som nyss nämnts, att enligt lärarinformationen var syftet med de aktuella delproven (B1 och B2) i de nationella proven i svenska att pröva elevens förmåga att ”avkoda och förstå” texter, dvs. att pröva elevens läsning och läsförståelse.

Hampus Djerf har framhållit att lärarinformationen inte hade status som författning. Hovrätten konstaterar att lärarinformationen inte har tagits in i någon författningssamling men att eftersom det i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2013:19) har hänvisats till lärarinformationen och innehållet i den, synes avsikten ha varit att de nationella proven skulle genomföras i linje med de anvisningar som fanns i lärarinformationen och tolkas i ljuset av dem. Samtidigt kan det konstateras, som Hampus Djerf har framhållit, att Örebro kommun självfallet har varit skyldig att bortse från exempelvis Skolverkets föreskrifter och lärarinformationen om kommunen vid en tillämpning av normprövning enligt 12 kap. 10 § regeringsformen ansåg att Skolverkets föreskrifter stred mot exempelvis diskrimineringslagens bestämmelser.

Parterna har ingående diskuterat innebörden i läsning och läsförståelse. Hampus Djerf har hänvisat till yttranden som bland annat Specialpedagogiska skolmyndigheten har lämnat om att läsförståelse är att förstå det skrivna språket oavsett vilket läsmedium läsaren använder. Med hänvisning till de anvisningar som lämnats i lärarinformationen är det tydligt att avsikten med delprov B1 och B2 i de nationella proven i svenska var att pröva elevens förmåga att förstå innehållet i en skriven text som eleven tillgodogör sig genom läsning i traditionell mening. Enligt hovrättens mening framstår det som naturligt att ett av de moment som testas inom ramen för nationella prov i svenska är just läsning och läsförståelse i denna mening. Hovrätten anser att avsikten med de aktuella delproven bör vara den som kommer till uttryck i läraranvisningen och att en sådan tolkning av avsikten inte strider mot diskrimineringslagen eller Europakonventionen artikel 14 (jfr Justitiekanslerns beslut den 22 oktober 2019, dnr 5447-18-4.3).

Örebro kommun har vid delproven B1 och B2 låtit Hampus Djerf genomföra proven i en lugnare miljö än vad övriga elever fick. Vidare har kommunen låtit en lärare läsa upp texterna för Hampus Djerf. Han har också haft tillgång till rättstavningsfunktionen i

Microsoft Word. Han har däremot inte tillåtits använda talsyntes. Hovrätten anser att kommunen har visat att de anpassningar som kommunen har gjort har haft ett berättigat syfte och att varit lämpliga och nödvändiga. Det förhållandet att Hampus Djerf inte tilläts att använda både uppläsning och talsyntes kan med hänsyn till syftet med proven inte anses ha medfört en sådan effekt att Hampus Djerf har utsatts för en diskriminering. Samma sak gäller det förhållandet att kommunen – i enlighet med Skolverkets anvisningar – inte lät proven vara betygsgrundande för Hampus Djerf då texterna i proven lästs upp för honom och proven just skulle pröva läsförståelse i den nyss nämnda meningen.

Till skillnad från tingsrätten anser hovrätten alltså att Örebro kommun inte har utsatt Hampus Djerf för någon indirekt diskriminering.

Bristande tillgänglighet

Hampus Djerf har framfört att det förfarande som kommunen tillämpat är att anse som diskriminering i form av bristande tillgänglighet eftersom Örebro kommun inte har anpassat provsituationen så att Hampus Djerf har kunnat genomföra proven på liknande villkor jämfört med elever utan dyslexi.

Förbudet mot bristande tillgänglighet är självständigt och ska inte kopplas till förbuden mot direkt eller indirekt diskriminering (prop. 2013/14:198 s. 59). Med bristande tillgänglighet avses enligt 1 kap. 4 § 3 diskrimineringslagen (2008:567) att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning som är skäligen utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna, varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde, samt andra omständigheter av betydelse.

I likhet med tingsrätten anser hovrätten att Hampus Djerf har missgynnats vid nu aktuella delprov. Örebro kommun ska därmed visa att de har vidtagit skäligen åtgärder för att försätta Hampus Djerf i en jämförbar situation med andra elever. Som nyss

nämnts fick Hampus Djerf genomföra proven i en lugnare miljö. Texterna lästes också upp för Hampus Djerf. De åtgärder som vidtagits har varit avstämda med Hampus Djerf och hans vårdnadshavare. Med hänsyn till syftet med proven anser hovrätten att Örebro kommun har vidtagit de åtgärder som varit skäligen för att Hampus Djerf skulle komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning. Hovrätten anser att de åtgärder som Örebro kommun har vidtagit är tillräckliga och att förfarandet därför inte har utgjort diskriminering på grund av bristande tillgänglighet.

Skadeståndslagen och Europakonventionen

Hampus Djerf har gjort gällande att Örebro kommun är skyldig att utge skadestånd till honom enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen eftersom kommunen i samband med de nationella proven, i strid med Europakonventionens förbud mot diskriminering i artikel 14, diskriminerat Hampus Djerfs rätt till utbildning enligt reglerna i artikel 2 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen om enskildas rätt till utbildning. Detta följer, enligt Hampus Djerf, av att kommunen inte tillät alla hjälpmedel och att provet inte ansågs betygsgrundande eftersom han använde vissa hjälpmedel för att kompensera sin dyslexi. Hampus Djerf har vidare framfört bland annat att hänsyn måste tas till att de rättigheter som skyddas av Europakonventionen kan ges en vidare innebörd i svensk grundlag och lag samt att denna utvidgning av rätten då även skyddas av konventionens regler.

Bestämmelsen i 3 kap. 4 § skadeståndslagen trädde i kraft först den 1 april 2018, dvs. efter att de nationella proven genomförts. Rätt till skadestånd vid överträdelse av Europakonventionen fanns dock även före den 1 april 2018 till följd av den praxis som bildats av Högsta domstolen (se bland annat rättsfallen NJA 2005 s. 462 och NJA 2009 s. 463).

I artikel 14 i Europakonventionen anges att åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen ska säkerställas utan att någon diskrimineras. Enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen får ingen förvägras rätten till undervisning. Det finns enligt Europakonventionen inte någon skyldighet för en stat att använda en viss examinationsmetod för elever med funktionsnedsättning. Med

beaktande av syftet med de aktuella delproven och då valet av hjälpmedel vid proven utformats av skolan i samråd med Hampus Djerf och hans vårdnadshavare, kan det förhållandet att han inte tilläts använda samtliga hjälpmedel som han brukade använda eller att ej låta proven vara betygsgrundande inte innebära att Hampus Djerf har förvägrats rätt till undervisning eller har utsatts för annan diskriminering (jfr Svea Hovrätts dom den 13 mars 2020 i mål nr FT 8377-19, Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 17 juni 2020 i mål nr FT 3697-19 och Justitiekanslerns beslut den 22 oktober 2019, dnr 5447-18-4.3). Inte heller kan Hampus Djerf med hänsyn till de övriga bestämmelser som han åberopat anses ha utsatts för någon skadestandsgrundande diskriminering.

Sammanfattande bedömning

Kommunens handlande vid de nationella proven har inte inneburit någon diskriminering av Hampus Djerf enligt diskrimineringslagen och inte heller någon kränkning av Hampus Djerfs rättigheter enligt Europakonventionen eller annan lag. På grund härav ska Hampus Djerfs talan avslås.

Rättegångskostnader

Med hänsyn till utgången i målet ska Örebro kommun befrias från skyldigheten att ersätta Hampus Djerfs rättegångskostnader vid tingsrätten. Hampus Djerf ska i stället ersätta Örebro kommun för dess rättegångskostnader vid tingsrätten. Den ersättning som Örebro kommun begärt vid tingsrätten har Hampus Djerf godtagit som skälig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 21 september 2020

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Jan Josefsson och Maud Olander Blom (referent) samt tf. hovrättsassessorn Robert Ingemarsson.

Hovrätten är enig.

ÖREBRO TINGSRÄTT

DOM
2019-11-14
Meddelad i
Örebro

Mål nr
FT 4411-18

PARTER**Kärande**

HAMPUS Carl-Mikael Djerf, 20040916-5370
Tybblegatan 80 Lgh 1201
702 19 Örebro

Ställföreträdare: Katarina Djerf
Tybblegatan 80 Lgh 1201
702 19 Örebro

Ställföreträdare: Mikael Karlsson
Fridhemsvägen 14
585 63 Lingham

Ombud: Stellan Gärde
Björngårdsgatan 14 A Lgh 1202
118 52 Stockholm

Svarande

Örebro kommun, 212000-1967
Box 33100
701 35 Örebro

Ombud: Gustav Grek
c/o Örebro kommun, enhet juridik
Box 30 000
701 35 Örebro

DOMSLUT

1. Örebro kommun ska till Hampus Djerf betala 10 000 kr samt ränta enligt 6 § räntelagen på det beloppet från den 21 september 2018 tills betalning sker.
  2. Örebro kommun ska ersätta Hampus Djerf för rättegångskostnader med 2 625 kr. Av beloppet avser 1 725 kr ombudsarvode.
-

Dok.Id 808548

Postadress
Box 383
701 47 Örebro

Besöksadress
Järnvägsgatan 1 A

Telefon
019-16 63 00
E-post: orebro.tingsratt@dom.se
www.orebrotingsratt.domstol.se

Telefax
-

Expeditionstid
måndag – fredag
08:30–16:00

BAKGRUND

Hampus Djerf är född 2004. År 2018 gick han i sjätte klass i Sörbyskolan i Örebro. Örebro kommun är skolhuvudman för Sörbyskolan.

Hampus Djerf har diagnosticerad dyslexi och har pga. detta bedömts ha behov av anpassningar och hjälpmedel under sin skolgång. Han använder dator/laptop för hjälp med rättstavning genom ett rättstavningsprogram och innefattar skolböcker som är inlästa, vilket ger honom möjlighet att få skolböcker upplästa samtidigt som han läser texten i boken. På hans dator finns även en app, tjänsten Legimus som innefattar tal-syntes, dvs. att text i andra böcker läses upp. Han har även haft hjälp av resurspedagoger, bl.a. Lena Lind. Även i andra avseenden har han haft anpassningar, exempelvis genom att han får sitta i en lugnare del av klassrummet, att han får extra tid på prov och att han har möjligheter att komplettera muntligt. Detta är hjälpmedel som han har använt i den ordinarie undervisningen.

Under perioden 2 mars – 18 maj 2018 genomfördes nationella prov. Hampus Djerf deltog i dessa. Man genomförde bl.a. delproven B1 och B2, vilka är avsedda att pröva läsförståelse av skönlitterär text respektive sakprosatext. Av Skolverkets lärarinformation rörande anpassningar för elever med funktionsnedsättning framgår bl.a. följande.

Anpassningar för elever med funktionsnedsättning

För elever med funktionsnedsättningar kan provet behöva anpassas på olika sätt i samband med genomförandet. Utgångspunkterna för att göra anpassningar är följande:

- Det är rektorn som beslutar om anpassning, men hon eller han kan delegera denna beslutanderätt till läraren.
- Anpassningen bör föregås av en omsorgsfull analys med hänsyn tagen till vad provet prövar och elevens förutsättningar.
- Det är viktigt att skolan genomför anpassningen så att provet fortfarande prövar de kunskaper och de förmågor som respektive delprov avser att pröva.
- Det finns inte något som reglerar att en elev måste ha en formell diagnos för att man ska kunna anpassa genomförandet av ett nationellt prov.

- Det är viktigt att läraren informerar eleven och eventuellt vårdnadshavaren om vad anpassningen innebär och hur provet kommer att bedömas samt för en dialog med eleven inför ett beslut om anpassning.
- Förslutningen av provmaterialet får brytas dagen före provtillfället för att göra det möjligt att avgöra om provet behöver anpassas för någon elev.

Här nedanför följer exempel på anpassningar som är möjliga att göra i samband med det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6, delprov B1- C2, utifrån en analys av den enskilda elevens förutsättningar:

Anpassning delprov B1 och B2

- Delproven kan genomföras i mindre grupp.
- Eleven kan få utökad tid.
- Eleven kan vid behov få tillgång till hjälpmedel som exempelvis förstorad text. Eleven kan även få skriva ner lösningarna på dator eller annat digitalt verktyg (se s. 8 om digitala verktyg).
- Flera raster kan läggas in. Provet måste dock genomföras på fastställd provdag.

Häftet med texter finns inte inläst för avlyssning då delprov B1 och B2 prövar just elevens förmåga att avkoda och förstå i enlighet med kunskapskravet "... kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter /.../ med flyt /.../ " (se s. 12-13). Texterna och uppgifterna ska heller inte läsas upp för eleven.

Vid delproven B1 och B2 fick Hampus Djerf inte använda samtliga de hjälpmedel som han normalt använder under undervisningen. Han och ytterligare några elever fick dock genomföra proven avskilt i en lugnare miljö. Frågorna lästes upp för honom och kunde läsas upp så många gånger han ville. Även de texter som proven avsåg lästes upp för honom av resurspedagogen Lena Lind. Eftersom texterna lästes upp för honom på det sätt som skedde så var dessa delprov inte betygsgrundande.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Hampus Djerf har yrkat att tingsrätten ska förplikta Örebro kommun att till honom betala 20 000 kr i diskrimineringsersättning och skadestånd, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan (2018-09-21) till dess betalning sker.

Örebro kommun har bestritt att Hampus Djerfs yrkanden bifalls. Endast sättet att beräkna ränta har vitsordats såsom i och för sig skäligt.

Båda parter har begärt ersättning för rättegångskostnader. Vardera part har vitsordat motpartens yrkande om ersättning för rättegångskostnader som i och för sig skäligt.

GRUNDER OCH UTVECKLANDE AV TALAN

Hampus Djerf

Utöver de omständigheter som redovisats ovan under avsnittet ”Bakgrund”, har Hampus Djerf framfört följande omständigheter.

Hampus Djerf har för att uppnå en normal inlärningsmöjlighet som andra barn pga. sin dyslexi bedömts ha behov av anpassningarna och hjälpmedel. Hampus Djerf behöver normalt få text uppläst, han läser ”med öronen”, vilket för honom motsvarar att läsa med synen. Han har olika hjälpmedel, se ovan, som han får använda i den ordinarie undervisningen.

I samband med att Hampus Djerf skulle genomföra nationella proven, delprov B1 och B2 var Birgitta Johansson ansvarig lärare. Vid provtillfällena samlades Hampus Djerf och fyra andra elever i specialpedagogens rum där det fanns möjlighet till en lugnare arbetsmiljö än i det ordinarie klassrummet. Proven genomfördes sedan på det sätt som angivits ovan. Hampus Djerf fick inte tillfälle att använda sig av de hjälpmedel som han normalt använder. Han kunde därför inte ta till sig innehållet på det sätt som han normalt har möjlighet att göra.

Hampus Djerf har beskrivit händelserna som att de medfört ångest, oro, stress och en känsla av mindre värde än andra elever eftersom han inte fått visa vad han kan och förmår vid de nationella proven.

Kommunen har ådragit sig skyldighet att utge diskrimineringsersättning till Hampus Djerf enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen. Detta följer av att kommunen i samband med de nationella proven i sjätte klass i strid med 2 kap. 5 § diskrimineringslagen utsett Hampus Djerf för diskriminering då skolan för att provet skulle vara giltigt inte tillät honom att använda sina ordinarie hjälpmedel eller få text uppläst för att kompensera sin funktionsnedsättning dyslexi och om detta förekom inte göra de nationella proven betygsgrundande. Förfarandet är att anse som indirekt diskriminering enligt 1 kap. 4 § p. 2 diskrimineringslagen och diskriminering i form av bristande tillgänglighet enligt 1 kap. 4 § p. 3 diskrimineringslagen.

Vad avser indirekt diskriminering kan konstateras att den ordning kommunen tillämpat för de nationella proven har inte haft ett berättigat syfte och har inte varit lämpligt och nödvändigt för att uppnå syftet.

Vad avser diskriminering i form av bristande tillgänglighet har kommunen inte anpassat provsituationen så att Hampus Djerf kunnat genomföra proven på liknande villkor jämfört med elever utan dyslexi då kommunen i samband med de nationella proven inte tillät att provet var giltigt om ordinarie hjälpmedel användes eller text upplästes för att kompensera hans funktionsnedsättning dyslexi och när så ändå förekom inte göra de nationella proven betygsgrundande och därtill att Hampus Djerf inte fick använda sina samtliga hjälpmedel som han hade i sin ordinarie undervisning exempelvis rättstavningsprogram. Åtgärderna som krävts för att försätta Hampus Djerf i en jämförbar situation har varit skäliga att kräva av kommunen.

Kommunen har ådragit sig skyldighet att enligt den regel som tagits in i 3 kap. 4 § skadeståndslagen utge skadestånd till Hampus Djerf genom att kommunen i samband med de nationella proven i sjätte klass i strid med Europakonventionens förbud mot diskriminering i artikel 14 diskriminerat Hampus Djerf i hans rätt till utbildning enligt reglerna i Europakonventionens tilläggsprotokoll 1 artikel 2 om enskildas rätt till utbildning. Detta följer av att kommunen inte tillät att provet var giltigt om ordinarie

hjälpmedel användes eller text upplästes för att kompensera hans funktionsnedsättning dyslexi och när så ändå förekom inte göra de nationella proven betygsgrundande.

Domstolen har i denna del att ta hänsyn till att de rättigheter som skyddas av Europakonventionen kan ges en vidare innebörd i svensk grundlag och lag och att denna utvidgning av rätten då även skyddas av konventionens regler.

Domstolen har därför att ta hänsyn till de grundläggande reglerna i regeringsformen 1 kap. 2 § angående att det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara och motverka diskriminering av människor på grund av funktionshinder och 1 kap. 9 § regeringsformen angående rätten till likabehandling.

Domstolen har även att ta hänsyn 2 kap. 12 § regeringsformen angående förbud mot diskriminering av funktionshindrade, 2 kap. 18 § regeringsformen angående rätt till utbildning och 2 kap. 19 § regeringsformens förbud mot att utfärda lag eller föreskrift som står i strid med Europakonventionen.

Domstolen har i denna del att ta hänsyn till kommunens skyldighet att tillämpa normprövning enligt 12 kap. 10 § regeringsformen vilket innebär att om en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning får föreskriften inte tillämpas.

De åberopade svenska reglerna ska domstolen även tolka konventionskonformt i förhållande till internationell rätt. Artiklarna 2, 9 och 24 i FN:s konvention om förbud mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning och samt FN:s konvention om barnets rättigheter, artiklarna 2, 23 och 28 är regler domstolen har att ta i beaktande vid tolkning av svensk lag.

Örebro kommun

Vid de nationella proven i årskurs 3 och årskurs 6 ska bl.a. prövas förmågan att avkoda text. Om anpassningar sker på det sätt som Hampus Djerf fått så prövar testen inte det som de avser att pröva. Örebro kommun har följt de anvisningar som Skolverket upprättat. Kommunen har i viss del gått ifrån Skolverkets anvisningar, i och med att uppläsning av texterna tilläts. Eftersom Hampus Djerf har fått materialet uppläst för sig vid provtillfället har dessa delprov inte varit betygsgrundande.

För att Hampus Djerf ska anses ha blivit diskriminerad ska det visas att han har missgynnats i förhållande till andra elever. Hampus Djerf har inte missgynnats. Skolan har under flera år lagt ned ett omfattande arbete för att hjälpa Hampus Djerf och detta har inneburit en mycket stor utveckling för honom. Det stod dock redan innan detta provtillfälle klart för alla inblandade att Hampus Djerf trots idogt arbete inte skulle kunna få godkänt betyg i svenska, alldeles oavsett resultatet på nationella proven. Betygen baseras på hela årets resultat, inte enbart på de nationella proven. Man har därför försökt att genomföra proven på ett så bra sätt som möjligt för Hampus Djerf.

I samband med proven gjordes en avvägning. Hampus Djerf fick välja om han ville använda sin talsyntes eller om han ville få texten uppläst av sin resurspedagog. Hampus Djerf valde uppläsningen eftersom han tyckte att det var bäst.

Att proven inte var betygsgrundande är inte diskriminering i lagens mening. Påståendet om att Hampus Djerf skulle ha utsatts för diskriminering bestående i att han inte har fått rätt till utbildning bestrids. Hampus Djerf har under hela sin skolgång fått en utbildning som anpassats för honom. Att man genomfört ett nationellt prov på det sätt som skett och att detta inte varit betygsgrundande, innebär inte att kommunen har diskriminerat Hampus Djerf, vare sig enligt diskrimineringslagen, Europakonventionen eller något annat internationellt instrument.

BEVISNING**Hampus Djerf**

Hampus Djerf har som skriftlig bevisning åberopat ett rättsutlåtande från Christina Hellman och Ulrika Wolff, ett expertutlåtande från leg. Psykolog Idor Svensson, och ett utlåtande från Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Som muntlig bevisning har Hampus Djerf åberopat ett videoinspelat förhör med sig själv.

Örebro kommun

Örebro kommun har som skriftlig bevisning åberopat lärarinformation från Skolverket.

Som muntlig bevisning har kommunen åberopat vittnesförhör med Lena Lind, tidigare resurspedagog vid Sörbyskolan i Örebro, samt vittnesförhör med Birgitta Johansson, klasslärare för Hampus Djerf i årskurs 6, Sörbyskolan.

Redovisning av den muntliga bevisningen

Av det uppspelade förhöret med *Hampus Djerf* framgår bl.a. följande. Han är van vid att använda sig av talsyntes och rättstavningsprogrammet Word. Genom talsyntes kan han höra texten och Word hjälper honom när han stavar fel. Det kändes lite kränkande att han inte fick använda alla sina hjälpmedel vid provet. Det gjorde det svårare för honom. Det är i och för sig lättare för honom att förstå texten om någon läser upp den än om han använder talsyntesen. Han kände sig nedtryckt av att inte få betyg på provet.

Lena Lind har berättat bl.a. följande. Hon har varit med som stöd för Hampus Djerf sedan denne gick i förskoleklass. Hon var en av flera resurspedagoger som hjälpte

honom. Hon har stöttat honom. Hampus Djerf har i skolan fått arbeta med eget skolmaterial och i korta stunder. Det började under mellanstadiet gå allt bättre för honom. Dator introducerades för honom som hjälpmedel. Trots att det gick bättre för honom behövde han hjälp. Han klarade sig alltså inte utan stödperson. Inför de nationella proven var situationen alltså sådan att han inte kunde läsa och skriva utan hjälp. Han skulle inte komma att klara proven med bara dator och talsyntes. Hon talade med hans lärare om vad hon skulle göra och vilka hjälpmedel Hampus Djerf skulle få använda. Hon tror att proven gick till på så vis att hon läste upp texten för honom och han svarade på frågorna. Hon tror att det var hon som skrev ned hans svar. Hon berättade sedan för läraren vilka hjälpmedel som hade använts. Att hon läste text för honom var något som Hampus Djerf var van vid. Han visade inte för henne att han på något sätt mådde dåligt av detta eller hade blivit kränkt

Birgitta Johansson har berättat bl.a. följande. Hon var Hampus Djerfs lärare. När Hampus Djerf började i fjärde klass kunde han inte läsa eller skriva. Han hade också svårt för matematik. Han hade dyslexi och även andra problem. Han fick mycket stöd och hjälp av, framförallt, Lena Lind. Inför de nationella proven i sjätte klass förde hon en dialog med Hampus Djerfs vårdnadshavare. Man bestämde att Hampus Djerf skulle få genomföra proven, men på anpassat sätt. Man får, enligt anvisningar från Skolverket, genomföra proven på anpassat sätt. Anpassningarna måste dock göras på så vis att proven testar det som de är avsedda att testa. Proven i läsförståelse får exempelvis inte läsas upp för eleven eftersom de då inte testar det som ska testas. De anpassningar som skedde för Hampus Djerf innebar att proven inte skulle vara betygsgrundande. Detta var vårdnadshavarna införstådda med. Skälet till att det bestämdes att Hampus Djerf skulle få genomföra proven var för att han skulle inkluderas och få erfarenhet av dessa. Hon har haft mycket kontakt med Hampus Djerfs mor. Vare sig i dessa kontakter eller genom hennes iakttagelser av Hampus Djerf har hon uppmärksamats på att Hampus Djerf skulle ha mått dåligt efter detta. Hampus Djerf uppfyllde inte de krav som ställs för godkänt betyg i svenska. De nationella proven skulle inte påverka detta.

DOMSKÄL

Det här målet handlar om huruvida Hampus Djerf har blivit utsatt för diskriminering av Örebro kommun eftersom han vid två delprov vid de nationella proven i årskurs 6,

- a) inte fick använda sig av samtliga de hjälpmedel han pga. sin dyslexi har rätt att använda i den ordinarie undervisningen, och
- b) att delproven inte var betygsgrundande eftersom han fick använda visst hjälpmedel, nämligen att få texterna upplästa för sig.

Frågan är då om Hampus Djerf har blivit utsatt för indirekt diskriminering eller för diskriminering pga. bristande tillgänglighet enligt bestämmelserna i diskrimineringslagen.

Av 2 kap. 5 § diskrimineringslagen följer att diskriminering är förbjuden för den som bedriver verksamhet som avses i skollagen eller annan utbildningsverksamhet. Med indirekt diskriminering avses enligt 1 kap. 4 § p. 2 diskrimineringslagen att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer – såvitt nu är av betydelse – med viss funktionsnedsättning. Förbudet gäller dock inte om bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

I 6 kap. 3 § diskrimineringslagen finns en bevisbörderegeln. Av den framgår att om den som anser sig ha blivit diskriminerad visar omständigheter som ger anledning att anta att han har blivit diskriminerad, är det svaranden som ska visa att diskriminering inte har förekommit.

Regeln om indirekt diskriminering är uppbyggd kring begreppen särskilt missgynnande, jämförelse och intresseavvägning. Ett missgynnande består i att någon faktiskt lider skada, utsätts för obehag eller får vidkännas annan nackdel. För att bedöma om en

missgynnande effekt har uppstått ska en jämförelse göras mellan den grupp som personen tillhör och någon annan grupp. Om jämförelsen visar en betydande skillnad i de båda gruppernas möjligheter att typiskt sett uppfylla uppställda kriterier talar detta för att indirekt diskriminering är för handen (se prop. 2007/08:95 s. 490). Detta är omständigheter som käranden (dvs. Hampus Djerf) har att bevisa.

Om Hampus Djerf lyckas visa att det förelegat ett missgynnande enligt ovan ankommer det på svaranden (dvs. kommunen) att visa att man har sakliga skäl för de kriterier man uppställt. Svaranden har då bevisbördan för att dessa objektivt kan motiveras av ett berättigat syfte och att medlen för att uppnå syftet är lämpliga och nödvändiga.

I förarbetena angavs att med ett berättigat syfte avses att det ska vara ett viktigt syfte och att det måste vara objektivt sett godtagbart. Detta syfte ska vara värt att skydda i sig och vara tillräckligt viktigt för att motivera att det ges företräde framför principen om icke-diskriminering (se prop. 2007/08:95 s. 491). Tillämpningen av bestämmelsen, kriteriet eller själva förfaringssättet måste dessutom vara både lämpligt och nödvändigt för att uppnå själva syftet. I detta görs proportionalitetsprövningen. För att skydda principen om icke-diskriminering ska i första hand mindre missgynnande åtgärder vidtas för att uppnå syftet.

Den ordning som kommunen har tillämpat, dvs. att inte tillåta Hampus Djerf att använda sina ordinarie hjälpmedel eller få texterna upplästa för att provet skulle vara giltigt, är sådan att den typiskt sett kommer att missgynna betydligt fler i gruppen elever med dyslexi, än i andra grupper. Hampus Djerf har alltså missgynnats av den ordning som kommunen tillämpat och den har särskilt missgynnats personer med dyslexi.

Frågan är då om kommunen har visat att ordningen hade ett berättigat syfte och att de medel som användes var lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Kommunens invändning i denna del har kort och gott varit att skolan har följt Skolverkets riktlinjer samt att om Hampus Djerf vid provtillfället fått använda samtliga sina ordinarie hjälpmedel, inklusive den uppläsning som tilläts, skulle provet inte komma att testa det som avsåg att testas, nämligen att pröva elevens förmåga att avkoda och förstå i enlighet med kunskapskravet "... kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter /.../ med flyt".

Kommunen har dock inte redovisat vad delproven B1 och B2 närmare har för funktion, och varför det inte har varit möjligt att testa detta om Hampus Djerfs ordinarie hjälpmedel fick användas. Hampus Djerf har framfört att dyslektiker "läser med öronen" och har åberopat vissa yttranden som ger stöd för detta. Det är ostridigt att skolan under hela utbildningen har tillåtit Hampus Djerf att delta i undervisningen med hjälpmedel bestående i bl.a. uppläsning och talsyntes. Det är således på det sättet som han normalt tar till sig text. Varför det inte har varit möjligt att låta honom göra detta vid nu aktuella delprov har kommunen inte närmare motiverat. Att enbart hänvisa till att man har följt Skolverkets anvisningar är inte tillräckligt. Det är möjligt att Skolverket har angivit närmare skäl för sina anvisningar, men om det finns några sådana så har de i vart fall inte åberopats av kommunen. De omständigheter som kommunen har framfört i målet är inte sådana att tingsrätten kan komma fram till att kommunens åtgärd har ett berättigat syfte eller att de medel som använts är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Slutsatsen blir således att kommunen har utsatt Hampus Djerf för indirekt diskriminering.

Nästa fråga är om Hampus Djerf har blivit utsatt för diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

I 1 kap. 4 § p. 3 diskrimineringslagen beskrivs bristande tillgänglighet utifrån att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation

med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäligen utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till

- de ekonomiska och praktiska förutsättningarna,
- varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde, samt
- andra omständigheter av betydelse.

De omständigheter som tingsrätten har beskrivit ovan och som utgör indirekt diskriminering är samma omständigheter som enligt Hampus Djerf utgör diskriminering i form av bristande tillgänglighet, dvs. att han inte fick använda sina ordinarie hjälpmedel vid provet och att provet inte var giltigt eftersom uppläsning för honom av text skedde.

Tingsrätten kan konstatera att Hampus Djerf, i provsituationen, har missgynnats eftersom han inte har fått använda samtliga de hjälpmedel som han i ordinarie undervisning har rätt till. Därtill har hans provresultat inte räknats eftersom han har fått använda visst hjälpmedel (uppläsning). Frågan är då om kommunen har vidtagit sådana åtgärder för tillgänglighet som är skäligen. Svaret på den frågan är enligt tingsrätten nekande. Kommunen har inte behövt göra något annat än att låta Hampus Djerf använda sina ordinarie hjälpmedel. Några ytterligare kostnader eller besvär för skolan/kommunen skulle detta inte innebära. De omständigheter som kommunen har anfört för varför Hampus Djerf inte fick använda ordinarie hjälpmedel är inte sådana att tingsrätten kan komma fram till en annan bedömning. Tingsrätten har för övrigt också svårt att förstå logiken i att låta Hampus Djerf använda vissa hjälpmedel (uppläsning) men inte andra hjälpmedel (talsyntes m.m.), om man ändå inte tänkte låta provet vara betygsgrundande.

Tingsrätten anser således att Hampus Djerf även har blivit utsatt för diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

Tingsrätten har ovan konstaterat att Hampus Djerf har blivit utsatt för diskriminering enligt diskrimineringslagen. Han är, vilket redovisas nedan, berättigad till ersättning i form av skadestånd för detta. Tingsrätten anser därför att domstolen inte behöver gå vidare och närmare undersöka huruvida överträdelse även har skett av Europakonventionen eller några andra internationella dokument.

Den som bryter mot förbudet mot diskriminering ska enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen betala diskrimineringsersättning för den kränkning som diskrimineringen innebär. Ersättningen ska betalas till den som kränkts av överträdelsen.

Hampus Djerf är således berättigad till skadestånd. Det är kommunen som ska betala detta.

När det kommer till bestämmandet av skadeståndets storlek gör tingsrätten följande överväganden. Även om tingsrätten nu har kommit fram till att det är fråga om såväl indirekt diskriminering som diskriminering i form av bristande tillgänglighet bör även beaktas att det är samma förfarande som utgör båda diskrimineringsgrunderna. En helhetsbedömning bör göras. Yrkade 20 000 kr är, enligt tingsrättens tolkning av den praxis som finns på området, högt tilltaget. Tingsrätten anser att den diskriminering som Hampus Djerf har blivit utsatt för motiverar ett skadestånd om 10 000 kr.

Ersättning för rättegångskostnader

Eftersom Hampus Djerf nu vinner målet är han berättigad till ersättning för rättegångskostnader. Att det belopp som han nu tillerkänns blir hälften av yrkat belopp medför inte någon annan bedömning. Målet har till avgörande del handlat om huruvida diskriminering förelegat och i den delen har han vunnit framgång.

Vad Hampus Djerf har yrkat i ersättning avser skäligen påkallade kostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-01)

Överklagande ställs till Göta hovrätt och ska ha kommit in till tingsrätten senast den 5 december 2019. *Prövningstillstånd krävs.*

Magnus Wickman

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se